

pothesim, nego posse Deum id agere, quod agere supponitur: nisi sit, quod evidenter ipsum esse repugnat, vesanus prestigiator & impostor.

Deinde distinguo consequens. Ergo sensuum ritè dispositorum & adhibitorum testimonium non est motivum metaphysicè certum, quo judicemus existere nos in Mundo verè reali, & existere præter nos, tum varios indeterminatè homines, tum varia indeterminatè corpora: si illud sensuum testimonium spectetur in se, præcindendo à divina sapientia & veracitate, concedo consequentiam: si illud sensuum testimonium spectetur in ordine ad divinam sapientiam & veracitatem, & ut evidenter conjunctum cum divina illa veracitate & sapientia, nego consequentiam.

Sensuum testimonium est motivum metaphysicè certum, non ex se præcisè, sed per suam relationem ad divinam sapientiam & veracitatem, cui & fallere & falli essentialiter repugnat. Unde, spectandum semper est illud testimonium, tanquam illa ad divinam sapientiam & veracitatem relatione vestitum & suffultum.

137. INSTABIS I. Potest Deus, annihilatis omnibus quæ extra nos existunt Creaturis, impressiones easdem per miraculum in nobis excitare: ergo non certum est metaphysicè, sed tantum physicè, existere extra nos objecta quæ occasionem illis impressionibus præbeant.

RESPONSIO. Distinguo antecedens. Potest Deus, annihilatis omnibus quæ extra nos existunt Creaturis, impressiones easdem per miraculum in nobis excitare; & simul nos constanter & invincibiliter inclinare ad judicandum illas impressiones referri ad objecta extra nos existentia, nego antecedens: & tunc non inclinabit nos Deus ad judicandum talia existere & nobis præsentia esse objecta, concedo antecedens & nego consequentiam.

Non potest Deus facere *Miraculum*, quo & perenniter & invincibiliter deludamur. Quando, altissimis de causis, videtur Deus nostris per miraculum illudere sensibus

erroris detegendi viam ipso nobis suppeditante, brevi evanescent perperam à nobis acceptus error, & in salutarem efflorescit veritatem; ut ex sequenti patebit responsione.

138. INSTABIS II. Deus nonnunquam homines fefellit falsis rerum speciebus: ut cum Spiritus sanctus olim in Christi Discipulos descendit sub forma Ignis; ut cum Christus sub forma Hortulani visus est Magdalena; ut cum utrique Tobia, Abrahamo, Isaaco, divo Petro, & aliis multis, sub specie humana sese videndos obtulerunt Angeli: atqui in iis omnibus deceptor nec dicitur, nec dici debet aut potest Deus: ergo, vel dum falsis rerum speciebus homines fallit Deus, nec debet nec potest dici deceptor. Ergo, etiam si nulla existerent corpora, & Deus menti nostræ exhiberet corpora tanquam existentia; non ideo deceptor foret appellandus Deus.

RESPONSIO. Ut plena & plausibilis detur speciosæ huic difficultati solutio:

I. Dico nunquam à Deo exhibita esse corpora, ubi non erant realiter corpora. Sic reverà existebant Lingua illa ignea, sub quarum forma in primos Christi Discipulos descendit Spiritus sanctus, sacro Pentecostes die. Sic Christus verum & reale corpus habebat, non verò phantasticum; quando Magdalena apparuit. Sic corpus aliquod saltem aerium habuisse verisimile est Angelos, qui variis in circumstantiis sese spectandos dederunt.

II. Dico (& hæc præcipua est & maximi hinc ponderis responsio) varias illas Apparitiones, quæ referuntur & obijciuntur, non fuisse ad fallaciam, sed potius ad Doctrinam. Voluit scilicet Deus, supernaturalium illarum apparitionum miraculo simul & beneficio, vel utilem aliquam veritatem, vel aliquam ex sui perfectionibus, hominibus manifestare, aut in hominum memoriam revocare.

Si nulla existerent corpora: deceptio esset inutilis, constans, perpetua, universalis, invincibilis; nec ullo unquam posset examine detegi. Unde, in vesana & absurda

hac hypothese, jure merito diceretur Deus nobis illudere.

At verò, in variis Apparitionibus de quibus hinc agitur, si qua deceptio fuerit; fuit illa deceptio perperam accepta: potuisset enim facile vitari aut detegi per prudentem mentis attentionem & circumspectionem: fuit illa deceptio, non ad longum, sed ad brevissimum tempus; & brevem hanc Sensuum illusionem sequebatur salutaris aliquis Veritatis permansura manifestatio.

139. INSTABILIS III. Atqui potest Deus nos falsis constanter & invincibiliter deludere imaginibus, generales Naturæ leges permanentemente invertendo: ergo nulla solutio. Probo subsumptum. Ille potest nos falsis constanter & invincibiliter deludere imaginibus, qui constanter exhibet panem, ubi non est panis: atqui Deus constanter exhibet panem in *Hostia consecrata*, ubi non est panis: ergo potest Deus nos falsis constanter & invincibiliter deludere imaginibus.

RESPONSIO. Nego subsumptum: in Ente omnem in se perfectionem essentialiter includente, omnis repugnat fallacia. Ad probationem:

I. Nego majorem. Licet possit Deus, per infinitam suam beneficentiam, in aliquo speciali objecto generales Naturæ leges interrumpere, & panem per miraculum exhibere, ubi non est panis; non inde sequitur posse Deum in rebus omnibus generales Naturæ leges, per miraculum, constanter invertere. Alioquin simul voluisset & non voluisset generales Naturæ leges: quod repugnat. (79 & 127)

II. Distinguo majorem. Ille potest nos falsis constanter & invincibiliter deludere imaginibus, qui constanter exhibet panem, ubi non est panis; si non sufficienter præmonuerit, ut vitetur error, transeat major: si sufficienter præmonuerit, ut error vitetur, nego majorem. Similiter distinguo minorem. Atqui Deus constanter exhibet panem in *Hostia consecrata*, ubi non est panis; & sufficienter præmoniti fuimus, ut vitetur error, concedo minorem; & non

sufficienter præmoniti fuimus, ut error vitetur, nego minorem & consequentiam.

Ex quo promulgatum est per totum orbem Evangelium; sufficienter providit Deus ne in errorem labamur, circa eucharisticum panem. Si quis tamen miraculum illud ignoret: certus erit ille ibi esse panem, nisi factum sit in hac materia miraculum; ac proinde certus erit de existentia panis, *Certitudine physica*. De existentia enim cujuslibet corporis particularis, non certi sumus nisi physica certitudine: quia nullum est corpus in particulari, circa quod non possit hic & nunc miraculum fecisse Deus.

At de existentia aliquorum indeterminatè Corporum, *metaphysica Certitudine* certi sumus: tum quia non potest Deus patrare miraculum, quo constanter omnes Naturæ leges evertat, & quo constantem & invincibilem pariat errorem; tum quia miraculum nec fit, nec fieri potest, nisi ad aliquid *utile & verum* hominibus manifestandum. Nulla autem esset utilis Veritatis manifestatio; si illusio & error foret constans & universalis: nihil enim veri docemur, ubi perenniter deludimur.

140. ADNOTATIO. De existentia Objecti particularis, verbi gratia, istius collegii, hic & nunc *Certitudinem duntaxat physicam* habemus: quia absolute fieri potest ut hic & nunc, annihilato per miraculum collegio, pergat Deus easdem aliquandiu impressiones in nobis producere, quas produceret ad præsentiam collegii existentis; ut salutarem aliquam Veritatem, illius ope miraculi, nos modo aut brevi doceat.

At *Certitudine metaphysica* certum tibi est extitisse collegium, quod multos per annos contemplatus es: quia repugnat factum fuisse in hac re miraculum, quo tandiu decipereris, sine ulla supernaturalis Veritatis manifestatione subsecuta, sine ulla perennis erroris detegendi via tibi à Deo suppeditata.

141. INSTABILIS IV. Ex sensuum & sensationum testi-

monio, judicamus interdum existere corpora quæ reipsa non existunt; & tamen error ille non refunditur in Deum: ergo à pari, licet nulla existerent corpora, non idcirco foret Deo imputandus error quo mens nostra judicaret existere corpora. Probo antecedens. Fræneticis, Insanientibus, Somniantibus, Ebriis, feбри ardente Laborantibus, Pueris vesano per noctem timore percussis, plurima apparent corpora, quæ nullibi existunt: ergo ex sensuum & sensationum testimonio, interdum judicamus existere corpora quæ reipsa non existunt.

RESPONSIO. Distinguo antecedens. Ex sensuum & sensationum testimonio constanti & concordanti, & cui præsideat Ratio, judicamus interdum existere corpora quæ reipsa non existunt, nego antecedens: ex sensuum & sensationum testimonio inconstanti & sibi semper contradicenti, & cui Ratio nullatenus suffragetur, judicamus interdum existere corpora quæ reipsa non existunt, concedo antecedens & nego consequentiam.

Sensuum testimonio præsidere debet Ratio, errores sensuum præcavere aut corrigere nata. Fatemur equidem quasdam esse sensationes, quarum testimonio non est leviter & sine examine credendum. At ubi constantes & concordantes sunt illæ Sensuum relationes; potest & debet Ratio, post attentum & maturum examen, id affirmare, quod ab illis sensationibus refertur.

Ad probationem, concedo antecedens, & nego consequentiam. Falsis corporum imaginibus deluduntur illi omnes, de quibus hîc mentio est, ex vitio suæ naturæ accidentali: at non deluduntur constanti & concordanti sensuum & sensationum testimonio, cui Ratio præsideat, & cui suffragetur sensus veritatis intimus, constans & indubitatus. (80 & 118)

142. INSTABIS V. Obscuræ sunt in se sensationes nostræ, ignoti aut malè cogniti nobis sunt sensus nostri: ergo nulla inde potest oriri certitudo.

RESPONSIO. Alta repostum mente semper tibi maneat Axioma philosophicum quod superius exposuimus: juxta quod, in *Rebus, propter obscura & incerta, non debent deseri aut in dubium vocari clara & certa.* (5) Unde,

I. Distinguo priorem antecedentis partem. In se obscuræ sunt sensationes nostræ; id est, non sunt imago & repræsentatio quæ in objectum suum irradiet, sicut in objectum suum irradiant idæ, concedo antecedens: id est, non demonstrant certò & infallibiliter existentiam, tum subjecti spiritualis quod modificant, tum organi materialis ad quod referuntur, tum objecti organo materiali extrinseci quod connotant, nego consequens & consequentiam.

Triplex est Sensationum nostrarum internarum officium & munus, quod fideliter adimplent: 1. modificant & afficiunt intrinsecè animam: 2. referuntur ad aliquod corporis organum, verbi gratia, ad oculum aut ad aurem aut ad tactum: 3. referuntur etiam ad corpus aliquod corpori organico extrinsecum, ad murum, si habeatur sensitio muri; ad fluvium aut ad arborem, si habeatur sensitio fluvii aut arboris. Tria autem hæc certò & infallibiliter præstant sensationes.

Unde, quamvis aliquatenus obscuræ sint nostræ sensationes secundum naturam suam, in qua non fundatur parienda ab ipsis certitudo: nullatenus obscuræ sunt secundum destinationem & functionem suam, à qua sola pendet & in qua sola fundatur omnis illa certitudo quæ ipsis attribuitur.

II. Distinguo similiter posteriorem antecedentis partem. Ignoti aut malè cogniti nobis sunt sensus nostri, secundum naturam suam; seu secundum mechanicam ipsorum constructionem & actionem, à qua independens est certitudo quam ipsis attribuimus, concedo antecedens: secundum officium & munus suum, à quo solo pendet & in quo solo fundatur parienda ab ipsis certitudo, nego antecedens & consequentiam.

Quamvis fortè ignoremus sensuum nostrorum naturam; demonstrativè scimus ipsorum officium & munus es-

se, ut in Rerum existentium cognitionem nos infalibiliter deducant. Ergo, licet ignoti aut male cogniti secundum naturam suam, possunt Sensus nostri dare nobis de objecto suo certitudinem, vel physicam, vel metaphysicam: prout illorum objectum vel in particulari vel in genere sumitur; seu, prout illorum objectum includit aut excludit veram miraculi possibilitatem.

143. INSTABIS VI. Rerum contingentium existentia, nobis fatentibus, non manifestatur per ideas: ergo neque per sensationes, quæ persæpe nihil aliud sunt quam ideales rerum impressiones, ut quotidie experimur; verbi gratia, cum turrim cylindricam, aut rectangulam ædificii faciem, intuemur.

RESPONSIO. Concedo antecedens, & nego consequentiam. Permultæ sunt in nobis sensationes, sine ulla rerum perceptarum idea: ergo ex hac jam parte ruit negata à nobis consequentia (113).

Deinde, in illis sensationibus quibus annexæ sunt ideales quædam rerum imagines & representationes, impressionem distingue ab imagine: una enim non est altera. Verbi gratia, si aspexeris Triangulum, & statim clauseris oculos; cessat visio trianguli, seu impressio in te facta à triangulo; remanet & diu remanere poterit idea trianguli: ergo idea & sensatio trianguli non sunt unum & idem.

A sensatione propriè dicta trianguli, ad existentiam trianguli concludere non potes, nisi eo instanti quo fit aut fieri pergit in te illa sensatio. Ab idea aut imagine trianguli, ad essentielles trianguli proprietates poteris concludere, decem aut viginti annis: postquam in te fieri desierit illa trianguli perceptio.

144. INSTABIS VII. Qualibet sensatio distributivè sumpta non dat metaphysicam de objecto suo certitudinem: ergo neque omnes collectivè sumptæ. Probo consequentiam. Variæ illæ sensationes nostræ non simul existunt: ergo non simul concurrunt ad dandam de objecto suo certitudinem.

RESPONSIO. Concedo antecedens, & nego consequentiam. Inest constanti & concordi sensationum nostrarum testimonio pondus & robur, quod cuilibet sensationi separatim sumptæ non inest. Si una separatim sumpta fallat, ab aliis emendabitur, & error non erit necessarius: unde una sensatio separatim sumpta non est motivum infallibile. Contra, si omnes sensationes collectivè sumptæ fallerent; error esset necessarius, & in Deum ipsum refunderetur, quod repugnat: unde collectio sensationum, si constans & concors fuerit, est motivum infallibile, ipsa Dei sapientia & veracitate nixum.

Ad probationem, distinguo antecedens. Variæ illæ nostræ sensationes non existunt simul, existentia physica, concedo antecedens: existentia morali, in Memoria hominis illas sensationes successivè experti, nego antecedens & consequentiam. Licet in te nunc physicè non existant illæ sensationes quas habuisti anno elapso, circa talem hominem, circa tale ædificium, verbi gratia; in te tamen existunt moraliter, tua illas tibi sistente & præsentis reddente memoria. Dum autem inter se comparabis, tum sensationes tuas præteritas, per tuam memoriam tibi nunc fideliter & indubitabiliter exhibitas, tum sensationes tuas actuales, per tuum sensum intimum tibi nunc manifestatas: tam facile judicabis concordēsne an discordēs sint inter se, quam si utræque physicam hic & nunc haberent existentiam.

De eodem etiam objecto habetur interdum, non modo successivè, sed etiam simultaneè, multiplex sensatio. Verbi gratia, circa nummum argenteum habetur simul sensatio visionis, sensatio auditus, sensatio tactus; circa pleraque alimenta habetur simul sensatio visionis, sensatio gustus, sensatio olfactus; & si concordēs sint inter se variæ illæ sensationes, inde crescit actuale ipsarum robur.

145. INSTABIS VIII. Existentia Contingentium demonstrativè cognosci non potest: ergo nulla nobis inest de existentia contingentium certitudo. Probo antecedens. Omnis demonstratio est, vel à priori, quando effectus demonstra-

tur per suam causam; vel à posteriori, quando causa probatur per effectum suum: atqui neutro modo demonstratur existentia contingentium: ergo existentia contingentium non potest demonstrativè cognosci. Probo minorem. In contingentibus, nulla datur connexio causæ ad effectum, nulla effectus ad causam: ergo nec à priori, nec à posteriori, demonstrari potest existentia contingentium; ac proinde existentia variorum hominum, variorum corporum.

RESPONSIO. Nego antecedens. Ad probationem, nego tum majorem, tum minorem. Ac primo quidem falsa est major. Quædam enim ex sola terminorum perceptione cognoscuntur, ut prima Principia. Quædam etiam per solum ideæ examen, per solam ideæ explicationem & explanationem demonstrantur: ut cum ab idea Trianguli demonstratur tres ipsius angulos esse æquales duobus angulis rectis. Hoc demonstrationis genus, nec est à priori, nec à posteriori, sed à simultaneo (7).

Deinde, falsa est etiam minor. Demonstratur enim existentia Entium contingentium à posteriori, seu per effectus quorum sunt indubitabiliter causa aut occasio; per effectus qui realem & manifestam habent cum existentia Entium illorum contingentium connexionem. Quinam autem sunt illi effectus? Sunt scilicet *varie Sensationes externæ*, quas excitant in sensibus nostris materialibus varia corpora per Orbem diffusa. Illa entia contingentia excitant varias in corpore nostro sensationes: ergo existunt. Quod enim agit, evidenter existit.

Similiter, multa fieri videmus ab hominibus, quæ arguunt mentem in ipsis intelligentem, comparantem, reflectentem. Illa opera sunt effectus essentialiter connexi cum existentia *Naturæ spiritualis* in hominibus: ergo existit in hominibus natura spiritualis. Quod enim agit, quod se prodit effectibus, illud indubitabiliter existit.

Unde, datur demonstratio à posteriori, de existentia Entium contingentium; demonstratio certa metaphysi-

cè, si agatur de corporibus hominibusque in genere spectatis: physicè certa, si agatur de existentia, figura, situ, magnitudine, talis determinatè hominis aut corporis.

146. INSTABIS IX. independenter à sapientia & veracitate Dei, certi sumus omnimoda certitudine, existere Corpora quæ oculis perspicimus, quæ palato degustamus, quæ palpamus manibus: ergo inutilis est demonstratio ab illa Dei sapientia & veracitate deducta. Probo antecedens. Quod non existit, illud evidenter, nec oculis percipi, nec manibus palpari potest: ergo quæ videntur, quæ palpantur, evidenter existunt.

RESPONSIO. Nego suppositum antecedentis. Ad probationem, concesso antecedente, nego suppositum consequentis. In utroque hoc Entimemate, per ineptam *Principii petitionem* (301), supponitur idipsum quod expendendum & demonstrandum incumbit.

Supponitur scilicet & cerni & palpari realiter, id quod fortè non cernitur aut palpatum nisi apparetur: supponitur ut reale & ut existens, sine ullo ad divinam sapientiam & veracitatem respectu, id cujus realitas & existentia foret demonstranda; id cujus realitas & existentia nullatenus potest demonstrari, nisi ex præsupposita Dei sapientia & veracitate; ut liquet ex iis omnibus quæ in præsententi articulo fuere exposita.

147. INSTABIS X. Existentiam Dei & existentiam Corporum probamus per *Circulum vitiosum*: ergo non debet admitti talis demonstratio. Probo antecedens. Existentiam Dei probamus ex existentia corporum, & existentiam Corporum probamus ex existentia Dei: atqui illud est circulus vitiosus: ergo existentiam Dei & existentiam Corporum probamus per circulum vitiosum.

RESPONSIO. Circulus vitiosus est circuitus rationum in se ipsas recurrentium; seu, est circuitus aut recursus ra-

tionum, quarum prima probat secundam, & quarum secunda probat primam (302).

I. Nullum tale vitium occurrit in nostra demonstratione: ubi ad probandam *existentiam Corporum dubiam*, tanquam certum demonstrationis medium, assumimus existentiam Dei, quam supponimus jam cognitam, jam aliunde demonstratam; quam ut certam & indubitatam supponunt illi ipsi quos hic impugnandos habemus & confutandos.

Potest enim cognosci & demonstrari *existentia Dei*, independenter ab existentia corporum. Sive enim existant, sive non existant corpora; sive Compositum ego sim ex corpore & anima, sive ex sola anima constem: existentia mea, quæ mihi qualiscumque illa sit non potest esse dubia, erit mihi *Medium penitus certum* quo, supposita primorum Principiorum veritate, ad existentiam Dei demonstrativè assurgam in hunc modum. Cogito: ergo existit increatus & infinitè perfectus aliquis existentia meæ actor primitivus (71).

II. Unde in forma, nego antecedens. Ad probationem, distinguo majorem. Probamus existentiam Dei, ex existentia Corporum non aliunde cognita quàm per existentiam Dei, nego majorem: aliunde cognita quàm per existentiam Dei, concedo majorem. Sensationes nostræ internæ sunt *Motivum certum* quo demonstratur nobis existentia corporum: nisi supponamus existere Deum aliquem in se absurdè omnipotentem; qui sensationes illas in nobis per seipsum producat, sine ullis corporibus existentibus. Iis omnibus qui chimericam hanc suppositionem non faciunt, certa & demonstrata est existentia corporum, independenter à præsupposita Dei existentia.

Similiter, probamus existentiam Corporum, ex existentia Dei non aliunde cognita quàm per existentiam corporum, nego majorem: aliunde cognita quàm per existentiam corporum, concedo majorem; & concessa minore, nego consequentiam.

Respectu illorum qui jam fatentur existere corpora, & qui existimant *existentiam Corporum* esse certam, existen-

tiam Dei esse incertam & dubiam: demonstramus existentiam Dei, ex existentia corporum quæ Adversariis cognita & indubitata supponitur. At respectu illorum qui jam agnoscunt & fatentur Deum existere, quique putant *existentiam Dei* esse certam, existentiam Corporum esse incertam & dubiam: demonstramus existentiam Corporum, ex existentia Dei sapientis & veracis, quæ ipsis jam clarè & evidenter cognita est & demonstrata. In hoc autem philosophandi modo, qui rectæ Dialecticæ sanæque omni Philosophiæ est perfectè conformis, nihil omnino est quod possit unquam, aut circulum vitiosum aut petitionem Principit ullatenus redolere (301 & 302).

Quam certitudinem de Corporibus indeterminate sumptis, pariat Sensuum testimonium, hactenus explicuimus & demonstravimus. Explicandum nobis & demonstrandum superest, quam certitudinem de Corporibus determinate sumptis, det idem testimonium Sensuum.

ARTICULUS POSTERIOR.

TESTIMONIUM SENSUUM,

CIRCA CORPORA DETERMINATE SPECTATA.

148. OBSERVATIO. In priore Articulo, demonstratum est chimericam esse Mundi merè idealis hypothese: demonstratum, in Mundo reali existere nos; ubi varia realiter existunt Corpora, generalibus quibusdam constanter subdita Legibus.

I. Inter generales Naturæ Leges, quarum existentiam nobis demonstrant constantes & concordantes nostræ Sensationes, constans & generalis est hæc Lex: *ut Corpus aliquod non impellatur sensibiliter, nisi ad occasionem alterius præsentis & simul existentis corporis.*

Uade, quotiescumque sit sensibilis aliqua in organo nostris impressio; fieri illa naturaliter debet ab aliquo corpore præsentem & existente, quod sit ipsius causa aut occasio.